

УДК 930(477):37.018.1(=161.2).001.36
DOI: 10.33402/ukr.2022-36-119-132

Поліна КОСТЮК

аспірант

*молодший науковий співробітник відділу новітньої історії
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1544-2800>
e-mail: polyaukr@gmail.com*

УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ ДОШКІЛЬНОЇ, СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ПРИВАТНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Здійснено аналіз історіографії приватної освіти України. Проведено порівняння стану дослідження трьох ланок української приватної освіти: дошкільної, середньої та вищої. На основі огляду праць українських науковців зроблено спробу зіставити стан вивчення ланок освіти, рівень досліджень, їхню специфіку, спільні й відмінні риси. Наголошено, що наукове зацікавлення недержавним сектором освіти постало практично синхронно з його утворенням. Зазначено, що наукові праці, присвячені дошкільній приватній освіті, зосереджуються на приватних закладах першої ланки не як на окремому феномені, а переважно в контексті національної дошкільної системи. Констатовано, що більшість дослідників приватної середньої освіти погоджуються, що такі установи забезпечують її здобуття на належному рівні, водночас наукові дослідження щодо закладів стосуються різних аспектів: від освітнього процесу та запозичення іноземних практик до специфіки фінансування і функціонування у сучасних умовах.

На основі досліджених фактів виснувано, що розподіл уваги українських дослідників щодо становлення мережі приватних навчальних закладів різних рівнів нерівномірний: найбільша кількість праць у галузі присвячена сектору приватної вищої освіти незалежної України як в історичному розвитку, так і крізь призму педагогіки, філософії та інших галузей науки, натомість бракує наукових узагальнень і комплексних праць щодо першого та другого рівнів закладів приватної форми власності.

Ключові слова: приватна освіта, недержавна освіта, національна система освіти, заклади освіти, вища освіта, приватний навчальний заклад, «Нова українська школа».

Проголошення незалежності в 1991 р. стало ключовим історичним моментом для України з огляду на можливість відновлення державного суверенітету, самостійності у веденні внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації потенціалу українського народу щодо розбудови громадянського суспільства. Започаткований на зламі 90-х років ХХ ст. процес новітнього українського державотворення триває і сьогодні. Освітня сфера як його складова однією з перших відреагувала на розпад СРСР. Адже через утворення навчальних закладів різних форм

власності, запозичення міжнародного досвіду, інноваційних методик та форматів українській освіті вдалося продемонструвати свою незалежність і відмінність від тієї освітньої системи, що існувала в Радянському Союзі. З огляду на ріст суспільного запиту впродовж трьох наступних десятиліть в Україні відбувалося активне запозичення закордонного досвіду, імплементація міжнародних норм, що стосувалися функціонування системи освіти й освітнього ринку. Все це вплинуло на появу та розвиток низки приватних навчальних закладів, покликаних подолати явне розчарування рівнем і якістю освітнього процесу батьків та їхніх дітей. Зрозуміло, що поява величезної галузі приватної освіти привернула до себе увагу дослідників із різних сфер гуманітарного профілю, які розглядали історичну складову демократизації цієї сфери суспільно-політичного життя. Як наслідок, в українській історіографії з'явилася низка фундаментальних і прикладних досліджень із дошкільного, середнього та вищого освітніх рівнів у галузі приватної освіти. Такий стан речей спонукає сучасних істориків проводити системний аналіз уже наявного наукового доробку українських дослідників у сфері функціонування приватної освіти в Україні.

Комплекс наявних наукових студій, що стосуються феномена функціонування дошкільного, середнього й вищого освітніх рівнів приватної освіти, відрізняється як за кількістю розвідок, так і за специфікою досліджуваних аспектів. На перший погляд, більшість із них мала б містити опис та оцінку середньої освіти як найчисельнішою із залучених учасників процесу. Це пов'язане з тим, що, згідно з даними Державної служби статистики у 2021/2022 н. р., кількість учнів в українських приватних школах перевищувала 66 тис. і була більшою, ніж, наприклад, здобувачів у приватних закладах вищої освіти¹. Однак висловлена логічна гіпотеза потребує доведення, а отже, й аналізу наявного історіографічного доробку щодо різних рівнів приватної освіти, що і є метою статті.

В Україні дошкільна освіта – це обов'язкова частина в системі безперервного навчання і посідає важливе місце у процесі цілісного розвитку дитини. Як і в державній, зміст приватної дошкільної освіти забезпечує наступність між дошкільною та початковою. Попри це, на сьогодні функціонування дошкільної приватної освіти не стало об'єктом окремого комплексного історичного дослідження. Певною мірою заповнює цю прогалину колективна монографія Світлани Васильєвої, Наталії Гавриш, Вікторії Рагозіної². У ній дослідниці крізь призму педагогіки спробували проаналізувати систему функціонування закладів цієї форми власності поряд із державними на тлі національної системи освіти незалежної України. Науковиці вивчили й показали специфіку функціонування груп у різних типах закладів дошкільної освіти. Одним із аспектів став розгляд розвитку недержавних дошкільних закладів як прикладу установ нового типу.

¹ Загальна середня освіта в Україні у 2021 році: Статистична інформація. *Державна служба статистики України. Офіційний сайт*. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/zso21_ue.xlsx

² Васильєва С. А., Гавриш Н. В., Рагозіна В. В. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький: ІМЕКС – ЛТД, 2021. 226 с.

Виокремити приватні садки як новий тип дошкільного навчального закладу запропонувала Ольга Березіна (Доманова)³. Вона зосередила наукові пошуки на вивченні процесу оновлення дошкільної системи освіти та закладах нового типу й проаналізувала соціальний запит на становлення мережі таких приватних закладів, очікування щодо його забезпечення. Дослідниця дійшла висновку, що приватні садки задовольняють найрізноманітніші сподівання батьків із питань індивідуального розвитку їхніх дітей і підготовки їх до школи.

Однак не всі науковці погоджувалися з тезою О. Березіної. До прикладу, І. Ващенко та В. Бабич⁴ вказували, що кадровий склад більшості приватних дошкільних закладів не має ні відповідної фахової підготовки, ні педагогічної освіти, тож про задоволення соціального запиту не лише на комфортну, а передовсім на якісну освіту на цьому рівні не йдеться.

Потенціал приватних дошкільних закладів освіти як альтернативи державним у розвідках окреслили Ростислав Руденський та Ірина Жаркова⁵. Дослідники визначили критерії, якими варто керуватися, порівнюючи діяльність дошкільних закладів різної форми власності. Крім того, їм вдалося проаналізувати стан приватної мережі закладів дошкільної освіти в Україні на сучасному етапі, беручи до уваги й регіональну специфіку.

Окрему групу розвідок із проблематики становлять праці, у яких зазначені юридичні, економічні чинники розвитку й функціонування приватних садків в умовах незалежності України або ж підходи до їхнього менеджменту. Так, наприклад, розглядаючи економічний аспект проблеми, Катерина Мащенко⁶, Ольга Кириленко, Яна Бучковська⁷ констатують, що приватні дошкільні навчальні заклади України мають високу конкурентоспроможність за обсягом і якістю послуг. Проте ця мережа не може витіснити державний сектор, оскільки не гарантує соціальної рівності в доступі до освіти. Загалом наукові праці, присвячені дошкільній приватній освіті,

³ Доманова О. Нові типи ДНЗ як напрямки оновлення системи дошкільної освіти. *Актуальні проблеми науки та освіти: збірник матеріалів XVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ (Маріуполь, 31 січня 2014 р.)* / за заг. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь, 2014. С. 281–283; Доманова О. Освітня діяльність дошкільних навчальних закладів нового типу: само-реалізація дитини. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. Хмельницький*, 2012. Вип. 13. С. 92–95; Березіна О. Дошкільні навчальні заклади нового типу: батьківські очікування. *Актуальні проблеми науки та освіти: збірник матеріалів XVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ* / ред. К. В. Балабанова. Маріуполь, 2015. С. 252–254; Березіна О. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов освітньої діяльності дошкільного навчального закладу нового типу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2017. Вип. 4 (90). С. 17–21.

⁴ Ващенко І. В., Бабич В. М. Дошкільна освіта: сучасний стан, перспективи розвитку та якість в управлінні. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2011. Вип. 26. С. 21–25.

⁵ Руденський Р., Жаркова І. Приватні заклади дошкільної освіти як альтернатива державним установам з освітньої підготовки дошкільників. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2022. Вип. 1 (2). С. 59–66.

⁶ Мащенко К. Фінанси приватних дошкільних навчальних закладів: особливості і проблеми. *Наукові записки. Серія «Економіка»*: зб. наук. праць. Острого, 2011. Вип. 16: Фінансова система України. С. 197–204.

⁷ Кириленко О., Бучковська Я. Пріоритетні напрямки вдосконалення фінансування дошкільної освіти в Україні. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 3. С. 20–30.

зосереджуються на приватних закладах першої ланки не як на окремому феномені, а переважно в контексті національної дошкільної системи.

Пласт праць українських дослідників, які студіюють приватну ініціативу в середній школі, складається з окремих розвідок у різних галузях науки. Натомість цілісного історичного дослідження генези приватної середньої школи в Україні з 1991 р. немає.

Термінологічне поле приватної середньої освіти в Україні описала Наталія Яременко⁸. Наукові розвідки дослідниці стосуються процесу творення нормативно-правових засад функціонування недержавних шкіл⁹ в Україні, які вона виокремила у два етапи законворення. Особливість праць науковиці – порівняльний аспект. Наталія Яременко звернула увагу на позитивний міжнародний освітній досвід і розглянула новостворену приватну середню школу України на тлі значної традиції недержавної освіти Великобританії. У монографії у співавторстві з Оленою Другановою дослідниця¹⁰ спробувала виявити загальні й специфічні риси сучасної приватної освіти в державах, загальні цільові та ціннісні пріоритети, національну і культурну специфіку, реалізовану у змісті, формах, особливостях освітньої діяльності.

До досвіду елітних шкіл Великобританії зверталася у наукових пошуках і Наталія Хайдарі¹¹, реалізувавши їх у розробці практичних рекомендацій для мережі українських приватних середніх шкіл на законодавчому, науково-методичному, освітньо-адміністративному та шкільному рівнях. На основі компаративного аналізу дослідниця заторкнула проблему співвідношення елітності освіти з приватними школами України.

До розвідок, які розглядали приватну середню освіту в національній освітній системі України, варто віднести роботи Наталії Дічек. Дослідниця виокремила період та діячів, з якими пов'язане інтенсивне відкриття і середніх, і вищих приватних навчальних закладів не де-юре, а де-факто¹². Започаткування формування мережі приватних навчальних установ у 90-х роках ХХ ст. Н. Дічек вважає суперечливим за соціальною роллю явищем¹³, оскільки цей процес водночас сприяв індивідуалізації навчання й запровадженню нових форм, методів і технологій в освіті та розшируванню

⁸ Яременко Н. Термінологічне поле приватної освіти Англії та України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя, 2012. Вип. 24 (51). С. 310–315.

⁹ Яременко Н. Особливості урядової політики в галузі приватної освіти України (80-ті роки ХХ ст. – початок 90-х рр. ХХ ст.). *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2015. Вип. 2 (2). С. 22–26; Яременко Н. Особливості урядової політики в галузі приватної освіти України (кінець 90-х рр. ХХ ст. – початок ХХІ століття). *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2016. Вип. 2. С. 45–49.

¹⁰ Друганова О. М., Яременко Н. В. Приватна освіта в Англії і в Україні: минуле і сучасність. Київ: ЦП «Компринт», 2017. 298 с.

¹¹ Хайдарі Н. Використання досвіду британських елітних шкіл-пансіонів «паблік скулз» в Україні. *Педагогічний дискурс*. 2017. Вип. 23. С. 177–183; Хайдарі Н. Приватна освіта як основа діяльності елітних навчальних закладів в Україні. 2017. С. 29–32. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/36830/1/%D0%A5%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%96%20%D0%9D.%D0%86.%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.doc>

¹² Дічек Н. Тенденції шкільної освітньої політики в Україні у перше десятиріччя незалежності. *Педагогіка і психологія*. 2019. Вип. 2. С. 72–86.

¹³ Дічек Н. Парадигми розвитку та тенденції реформування шкільної освіти в Україні у добу незалежності. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2019 рік*. 2019–2020. С. 52–54. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/718964/1/anotoaini-52-54.pdf>

учнів за соціально-майновою ознакою. Цю ідею розвинув і Михайло Альохін¹⁴, який розглянув приватні школи України в соціально-педагогічному контексті, підтверджуючи тезу про їхню роль у соціальному відтворенні еліти суспільства та провокуванні освітньої нерівності. Поза тим дослідник зосередився на аргументуванні позитивних і негативних сторін навчання в недержавних загальноосвітніх закладах.

Питанням становлення, еволюції та функціонування ринку приватної освіти в Україні, особливостям впливу приватної середньої освіти на розвиток громадянського суспільства в державі присвячені розвідки Т. Литвиненко¹⁵, Л. Паращенко¹⁶, В. Нідзельської¹⁷, О. Язикова¹⁸. Аналіз процесу відновлення приватної школи в Україні з погляду економічної науки, засад її розвитку в контексті формування ресурсного потенціалу держави провела Алла Лейбович¹⁹; юридичний, економічний аспекти проблеми, а також міжнародний контекст проаналізувала Світлана Цюра²⁰.

Окрема категорія розвідок сфокусована на регіональному аспекті – розглядає становлення і розвиток мережі приватних загальноосвітніх закладів у певних географічних межах. До них можна віднести праці А. Лейбович²¹, О. Чайкової, А. Звонка²² й ін.

Взаємозв'язок створення і сприяння розвитку мережі приватних шкіл задля стимулювання конкуренції на освітньому ринку незалежної України і, як наслідок, підвищення якості освіти, а також проблематику створення нових можливостей та інноваційних підходів до організації навчального процесу й управління ним дослідили Оксана Сенчук²³, Людмила Карамушка.

¹⁴ Alokhin M. Development of private school education in Ukraine: social and pedagogical context. *Sciences of Europe*. 2020. Issue 61. P. 48–52.

¹⁵ Литвиненко Т. А. Приватні середні та вищі навчальні заклади в українській національній системі освіти в кінці ХХ – на початку ХХІ сторіччя. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія «Історія та географія»*. Харків, 2014. Вип. 51. С. 74–78.

¹⁶ Паращенко Л. Приватна школа як чинник демократизації освіти України. *Освіта і управління*. 2009. Вип. 12 (2). С. 138–142.

¹⁷ Nidzelska V. Private school as a resource for modernization of national education. *Education and Management*. 2011. Issue 14 (1). P. 76–79.

¹⁸ Yazykov O. I. Modeling of personality-oriented educational system of a private secondary school. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools: a collection of scientific works*. Zaporizhzhia, 2009. Issue 5 (58). P. 495–500.

¹⁹ Лейбович А. Засади розвитку приватних шкіл в Україні. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2018. Вип. 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6356>; Лейбович А. Формування ресурсного потенціалу України на засадах розвитку загальної середньої освіти: дис. ... д-ра філософії: 051 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2020. 221 с.

²⁰ Цюра С. Нові моделі соціального партнерства школи і сім'ї: приватна загальноосвітня школа в Україні. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 107–112.

²¹ Лейбович А. Розвиток приватних шкіл запорізького регіону. *Економіка та держава*. 2018. Вип. 5. С. 102–106.

²² Чайкова О., Звонко А. Аналіз стратегічного позиціонування приватних шкіл м. Харкова. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXVIII Міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2020 (Харків, 28–30 жовтня 2020 р.)*: у 5 ч. / за ред. проф. Є. І. Сокол. Харків: НТУ «ХПІ». Ч. III. С. 310.

²³ Сенчук О. Створення нових можливостей підвищення якості освіти через сприяння розвитку приватних шкіл та особливості управління ними. *Освітологічний дискурс*. 2010. Вип. 2. С. 165–175.

З огляду на активне реформування освітньої сфери, яке 2018 р. розпочалося першим етапом реформи загальної середньої освіти «Нова українська школа» (НУШ) у початковій школі, українська історіографія поповнилася ґрунтовними дослідженнями. Так, Ольга Пилипів²⁴ дослідила й проаналізувала історію, організаційно-педагогічні умови діяльності початкових шкіл приватної форми власності в Україні, зокрема зміст, методи і форми їхнього функціонування, відзначивши, що на практиці такі заклади стикаються зі суперечностями, зумовленими недосконалістю нормативної та методичної баз.

Добре знаний у західній історіографії феномен державно-приватного партнерства в освіті та науці з часом актуалізації в освітньому просторі України також привернув увагу науковців. Його розвиток й основні проблеми імплементації такої взаємодії описали Людмила та Ганна Калініних²⁵. Дослідниця зацікавило зародження нового типу загальноосвітніх шкіл – державних «контрактних», або «чартерних», закладів з особливим поєднанням типів фінансування та управління. Наголошено, що такі освітні заклади зазвичай розглядають як «гібриди» державних і приватних. Вони мають переваги, адже перебувають у власності та фінансуванні державного сектора, а керує ними приватний. Нормативну основу державно-приватного партнерства в цій сфері в Україні схарактеризувала Тамара Губанова²⁶. Увагу на вивченні міжнародного досвіду та його імплементації в загальній середній освіті України сфокусувала І. Дьоміна²⁷. Такий вибір дослідниця пояснила актуальністю проблематики, яку спричинили процеси децентралізації та глобалізації. Концепт і зміст феномена державно-приватного партнерства в середній школі дослідив О. Топузov²⁸. Загалом більшість учених погоджуються, що приватні заклади середньої освіти на належному рівні забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти. Водночас наукові дослідження щодо цієї галузі приватної освіти стосуються різних аспектів: від освітнього процесу та запозичення іноземних практик до специфіки фінансування і функціонування у сучасних умовах.

Приватна вища освіта стала предметом наукового дослідження низки українських учених: педагогів, істориків, соціологів, економістів, науковців з інших галузей науки. Одну з перших спроб короткого нариску історії розбудови сучасної

²⁴ Пилипів О. Діяльність приватних ЗОШ I ступеня в Україні: історія і сучасність. *Людипознавчі студії. Серія: Педагогіка*. 2015. Вип. 1 (33). С. 156–162; Пилипів О. Розвиток загальноосвітніх шкіл першого ступеня приватної форми власності в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. 235 с.

²⁵ Kalinina L., Kalinina G. Genesis and problems of development of state-public management of education in Ukraine. *Український педагогічний журнал*. 2016. Вип. 1. С. 30–40.

²⁶ Губанова Т. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки в Україні: нормативно-правова характеристика. *Підприємництво, господарство і право. Теорія держави і права*. 2019. Вип. 6. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.6.40>.

²⁷ Дьоміна І. О. Державно-приватне партнерство як механізм розвитку сфери освіти в Україні в умовах децентралізації та глобалізації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2021. Т. 32 (71). Вип. 2. С. 52–58; Дьоміна І. О. Світовий досвід публічно-приватного партнерства у сфері загальної середньої освіти: можливості для України. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. Квітень. Вип. 2–3. С. 113–114.

²⁸ Topuzov O. Educational partnership in the system of general secondary education: concept and content. *Український педагогічний журнал*. 2020. Вип. 3. С. 5–13.

приватної вищої школи в 1990-х роках зробив І. Тимошенко²⁹, який визначив її появу як об'єктивну необхідність на етапі трансформації суспільства з наступним вагомим впливом її на державні форми освіти. Йому належить і періодизація становлення приватної вищої освіти в Україні, у якій виділено чотири етапи. Альтернативну періодизацію згодом подала Тетяна Литвиненко³⁰.

Підгрунття для наступних досліджень заклали праці харківських дослідників на чолі з істориком Валентиною Астаховою – науковці розробили концептуальні основи діяльності приватних вишів³¹. Зокрема, В. Астахова запропонувала альтернативну періодизацію становлення приватної вищої школи часів незалежності. Також науковиця акцентувала увагу на принципових відмінностях приватних закладів від державних. Праці дослідниці демонструють оцінку та критичне ставлення до недержавної вищої школи на різних етапах її існування, аналіз стану сектора загалом.

Валентина Астахова виділила три чіткі групи приватних вищих навчальних закладів (ВНЗ)³², окреслила негативні та позитивні аспекти їхньої діяльності, загалом називаючи приватний сектор чинником творення могутньої системної освітянської інновації, конкурентного середовища й розвитку прогресивних тенденцій в освіті. Дослідниця ствердила, що, вступаючи у третє десятиліття своєї історії, приватна вища школа вже мала власні значні науково-дослідні та методичні напрацювання, концепцію розвитку й гідне місце в освітянському просторі країни³³.

Значний доробок має Олександр Сидоренко. Науковець розглядав приватний сектор вищої освіти України крізь призму соціології освіти як складне соціокультурне явище, соціальний інститут. Також він студіював особливості його становлення та розвитку після відновлення незалежності³⁴. Дослідник зосередив увагу на принципі елітарності в діяльності приватних освітніх структур³⁵, який у поєднанні з іншими критеріями відбору забезпечував створення мережі еталонних навчальних закладів, що стали своєрідними взірцями рівнів навчання в усіх галузях знання. Поряд із цим у монографіях і розвідках науковця обґрунтовано

²⁹ Тимошенко Л. І. Розвиток приватної освіти в Україні: основні підсумки і перспективи. *Приватне образование в посттоталитарном обществе: первые итоги, проблемы, перспективы: программа и материалы международного семинара лидеров частного образования*. Харьков, 1999. Вип. X. С. 80–84.

³⁰ Литвиненко Т. А. Становлення та розвиток приватної освіти в Україні: періодизація процесу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2012. Вип. 5–6. С. 112–117.

³¹ Приватная высшая школа в объективе времени: украинский вариант: монография / під. заг. ред. В. І. Астахової. Харків, 2009. 464 с.; Астахова В. И. Место и роль частных вузов в украинской национальной системе образования. *Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»*. 2000. Т. 6. С. 27–45.

³² Астахова В. Аналітична записка про стан приватного сектору освіти в Україні. *Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»*. 2011. Т. 17. С. 556.

³³ Астахова В. Приватна вища освіта України напередодні свого чвертьвікового ювілею. *Вища освіта України*. 2015. Вип. 3. С. 14–18.

³⁴ Сидоренко Л. О. Приватна вища школа як соціальний інститут: особливості становлення та розвитку в Україні: автореф. дис.... д-ра соціол. наук: 22.00.03 / Університет внутрішніх справ. Харків, 2001. 38 с.

³⁵ Сидоренко О. Трансформація освітньої парадигми в умовах реформування суспільства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 13. С. 216.

життєву необхідність існування приватного сектора в національних системах освіти. Як приклад наведено задоволення соціального запиту в галузі приватних ВНЗ. Ідентичність основних аспектів навчального процесу в державних і приватних навчальних закладах, концептуальні принципи організації навчання у приватних ВНЗ, управління недержавними ВНЗ, сполучення пізнавально-виховної та економічної сторін функціонування системи освіти – аспекти діяльності приватної вищої школи, які привернули увагу О. Сидоренка³⁶.

Приватну вищу школу в Україні у вимірі філософії освіти досліджував Віктор Андрущенко. Публікації та монографії науковця заторкують питання філософських засад трансформації вищої освіти та становлення системи недержавних ВНЗ, менеджменту й інновацій як стратегії «українського прориву» в освіті³⁷.

Серед найновіших праць, що стосуються проблематики приватної вищої освіти, варто виділити першу історико-педагогічну монографію Лариси Корж-Усенко й Олени Сидоренко. Хоча у фокусі роботи опинилася генеза недержавної вищої школи України в кінці XIX – на початку XX ст., дослідниці не оминули увагою сучасного стану сектора. В окремому розділі монографії проаналізовано етапи розвитку приватної системи вищої освіти незалежної України, розглянуто її міжнародний контекст і спрогнозовано перспективи розвитку³⁸.

Кількісно виділяються в сучасній історіографії праці, у яких розглянуто підходи до управління приватними вищими навчальними закладами. Окрім Андрущенко, цьому аспекту присвячені дослідження Юрія Іванова³⁹, Ірини Яфонкіної⁴⁰, Тетяни Цуканової⁴¹, Андрія Гончаренка⁴², Світлани Жарай⁴³.

Утворення освітнього ринку й економічні аспекти функціонування приватних вищих навчальних закладів досліджували Володимир Пономаренко, Олена

³⁶ Сидоренко О. Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. Харків: Основа, 2000. 255 с.; Сидоренко О. Приватна вища школа в системі ринкових відносин України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2000. Вип. 10. С. 240–247.

³⁷ Андрущенко В., Корольов Б., Астахова В. та ін. Приватна школа України на шляху інновацій: монографія. Харків: Вид-во НУА, 2005. 320 с.; Андрущенко В. Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку XXI століття. Київ: Педагогічна думка, 2007. 350 с.; Філософія освіти: Навчальний посібник / за заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 329 с.; Андрущенко В. П. Феномен освіти: монографія: у 5 кн. Суми: Університетська книга, 2020.

³⁸ Корж-Усенко Л. В., Сидоренко О. Л. Недержавна вища школа України: ретродосвід та сучасні виклики: монографія. Суми, 2020. 160 с.

³⁹ Іванов Ю. І. Проблеми конкурентоспроможності вищих навчальних закладів України: теорія і практика: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. 136 с.

⁴⁰ Яфонкіна І. Приватна освіта як чинник демократизації українського суспільства. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 60. С. 571–577.

⁴¹ Цуканова Т. О. Організаційно-педагогічні засади управління загальноосвітніми навчальними закладами приватної форми власності: дис. ... канд. пед. наук: 25.00.05 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 1999. 220 с.

⁴² Гончаренко А. М. Управління капіталом приватного вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет». Київ, 2009. 20 с.

⁴³ Жарая С. Б. Управління системою вищих навчальних закладів недержавної форми власності в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.05 / Українська академія державного управління при Президентові України. Київ, 1998. 169 с.

Раєвнева та Костянтин Стрижиченко⁴⁴. Аспект державно-приватного партнерства у професійній і вищій освіті здобув увагу дослідників дещо швидше, ніж його функціонування на інших рівнях освіти. Цим питанням займалися Руслан Хусайнов⁴⁵, Олена Москвічова⁴⁶, Олександра Бородієнко⁴⁷ й ін. Подібно до дослідників, які вивчали цей аспект у системі середньої школи, науковці звертаються до запровадження практики з огляду на реформування третього рівня освіти та децентралізації. Фактично приватна вища освіта стала предметом уваги низки дослідників, які намагалися не лише продемонструвати позитивні наслідки її розвитку, а й передусім звертали увагу на такі важливі аспекти, як забезпечення конкурентності освітніх послуг, якості освіти, впровадженні нових механізмів і форм соціального партнерства щодо функціонування цієї галузі приватної освіти.

Узагальнення наявних досліджень щодо генези приватної освіти в Україні дає змогу висунувати, що історіографія зазначеної проблеми перебуває на етапі формування. Треба зазначити, що аналітичні публікації та розвідки, які стосуються дошкільної, середньої і вищої освіти, є, однак монографічних досліджень, ґрунтовних статей українь мало, особливо в галузі історичної науки.

Аналіз наукових розвідок дав підставу умовно виділити кілька напрямів проведених досліджень. До першого належать історико-педагогічні праці, які концентруються на причинах виникнення, розвитку приватних навчальних закладів у дореволюційний період та відновленні приватної освіти в історії незалежної України, педагогічних викликів у галузі. До другого – розвідки, присвячені феномену приватної освіти як самостійного соціального інституту, його філософського осмислення. Третій – вузькоспеціалізовані дослідження, у яких висвітлено окремі аспекти функціонування освіти такої форми власності: юридичні, економічні, педагогіко-психологічні, регіональні, управлінські.

Увага науковців щодо становлення приватної мережі навчальних закладів різних рівнів неоднакова. Попри висловлену гіпотезу, насправді найбільш досліджений в українській історіографії сектор приватної вищої освіти незалежної України як в історичному розвитку, так і крізь призму педагогіки, філософії та інших галузей науки. Натомість бракує наукових узагальнень і комплексних праць щодо першого та другого рівнів закладів приватної форми власності.

Спільна риса практично всіх праць – наголос на законодавчій та економічній неунормованості умов існування й діяльності приватних закладів усіх трьох рівнів, дискримінації установ приватної форми власності на тлі державної системи освіти, розриві історичної традиції приватної освіти і її відновленню синхронно з відновленням незалежності України, що позначається на пасивності приватно-державного партнерства в секторі, викривленому розумінні елітності приватної школи тощо.

⁴⁴ Ponomarenko V., Rayevnyeva O., Stryzhychenko K. Investigation of Demand and Stability of Ukrainian Educational Market. *Asian Journal of Applied Sciences*. 2015. Vol. 3. Issue 1. P. 50–58.

⁴⁵ Хусайнов Р. В. Державно-приватне партнерство в системі вищої освіти України. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2014. Т. 19. Вип. 2/2. С. 190–196.

⁴⁶ Москвічова О. Державно-приватне партнерство у сфері професійно-технічної та вищої освіти. *Економіка і організація управління*. 2016. Вип. 2. С. 291–299.

⁴⁷ Публічно-приватне партнерство закладів професійної освіти: практичний посібник / за заг. ред. О. В. Бородієнко. Київ, 2020. 219 с.

REFERENCES

- Alokhin, M. (2020). Development of private school education in Ukraine: social and pedagogical context. *Sciences of Europe*, 61, 48–52 [in English].
- Andrushchenko, V. (2007). *Filosofski zasady transformatsii vyshchoi osvity v Ukraini na pochatku XXI stolittia*. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].
- Andrushchenko, V. P. (2020). *Fenomen osvity: monohrafiia: u 5 kn.* Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].
- Andrushchenko, V., & Peredborska, I. (Eds.). (2009). *Filosofia osvity: Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Andrushchenko, V., Korolov, B., & Astakhova, V. (2005). *Pryvatna shkola Ukrainy na shliakhu innovatsii* (V. P. Andrushchenko, B. I. Korolov, Eds.). Kharkiv: Vyd-vo NUA [in Ukrainian].
- Astakhova, V. (2011). Analychna zapyska pro stan pryvatnoho sektoru osvity v Ukraini. *Vcheni zapysky KhHU «NUA»*, 17, 555–561 [in Ukrainian].
- Astakhova, V. (2015). Pryvatna vyshcha osvita Ukrainy naperedodni svoho chvertvikovoho yuvileiu. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, 14–18 [in Ukrainian].
- Astakhova, V. (2000). Mesto i rol privatnykh vuzov v ukrainiskoi natsyonalnoi sisteme obrazovaniia. *Vcheni zapysky KhHI «NUA»*, 6, 27–45 [in Russian].
- Astakhova, V. (Ed.). (2009). *Privatnaia vyshshaia shkola v obiektyve vremeni: ukrain-skii variant: Monografiia*. Kharkiv [in Russian].
- Berezina, O. (2017). Obgruntuvannia orhanizatsiino-pedahohichnykh umov osvitnoi diialnosti doshkilnoho navchalnoho zakladu novoho typu. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky*, 4 (90), 17–21 [in Ukrainian].
- Berezina, O. (2015). Doshkilni navchalni zaklady novoho typu: batkivski ochikuvannia. *Aktualni problemy nauky ta osvity: Zbirnyk materialiv XVII pidsumkovo naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv MDU*, 252–254 [in Ukrainian].
- Borodiienko, O. V. (2020). *Publichno-pryvatne partnerstvo zakladiv profesiinoi osvity: praktychnyi posibnyk*. Kyiv: IPTO NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
- Chaikova, O., & Zvonko, A. (2020). Analiz stratehichnoho pozytsionuvannia pryvatnykh shkil m. Kharkova. *Informatsiini tekhnologii: nauka, tekhnika, tekhnolohiia, osvita, zdorovia*, III, 310 [in Ukrainian].
- Dichek, N. (2019). Tendentsii shkilnoi osvitnoi polityky v Ukraini u pershe desiatyrychchia nezalezhnosti. *Pedahohika i psykholohiia*, 2, 72–86 [in Ukrainian].
- Dichek, N. (2019–2021). Paradyhmy rozvytku ta tendentsii reformuvannia shkilnoi osvity v Ukraini u dobu nezalezhnosti. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/718964/1/anotoaini-52-54.pdf> [in Ukrainian].
- Domanova, O. (2012). Osvitnia diialnist doshkilnykh navchalnykh zakladiv novoho typu: samorealizatsiia dytyny. *Pedahohichni dyskurs*, 13, 92–95 [in Ukrainian].
- Domanova, O. (2014). Novi typy DNZ yak napriamky onovlennia systemy doshkilnoi osvity. *Aktualni problemy nauky ta osvity: Zbirnyk materialiv XVI pidsumkovo naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv MDU*, 281–283 [in Ukrainian].
- Domina, I. O. (2021). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm rozvytku sfery osvity v Ukraini v umovakh detsentralizatsii ta hlobalizatsii. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, 32 (71), 2, 52–58 [in Ukrainian].

Domina, I. O. (2021, Kvitenn). Svitovyi dosvid publichno-pryvatnoho partnerstva u sferi zahalnoi serednoi osvity: mozhlyvosti dlia Ukrainy. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky»*, 2–3, 113–114 [in Ukrainian].

Druhanova, O. M., & Yaremenko, N. V. (2017). *Pryvatna osvita v Anhlii i v Ukraini: mynule i suchasnist*. Kyiv: TsP «Komprynt» [in Ukrainian].

Honcharenko, A. M. (2009). *Upravlinnia kapitalom pryvatnoho vyshchoho navchalnoho zakladu*. [Capital management of a private higher education institution]. (Extended abstract of Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].

Hubanova, T. (2019). Derzhavno-pryvatne partnerstvo u sferi osvity i nauky v Ukraini: normatyvno-pravova kharakterystyka. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. Teoriia derzhavy i prava*, 6. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.6.40>. [in Ukrainian].

Ivanov, Yu. I. (2010). *Problemy konkurentospromozhnosti vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: teoriia i praktyka*. Poltava: RVV PUET [in Ukrainian].

Kalinina, L., & Kalinina, G. (2016). Genesis and problems of development of state-public management of education in Ukraine. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 30–40 [in Ukrainian].

Khaidari, N. (2017). Pryvatna osvita yak osnova diialnosti elitnykh navchalnykh zakladiv v Ukraini, 29–32. Retrieved from https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/36830/1/%D0%A5%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%96%20%D0%9D.%D0%86._%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.doc [in Ukrainian].

Khaidari, N. (2017). Vykorystannia dosvidu brytanskykh elitnykh shkil-pansioniv «pablik skulz» v Ukraini. *Pedahohichnyi dyskurs*, 23, 177–183 [in Ukrainian].

Khusainov, R. V. (2014). Derzhavno-pryvatne partnerstvo v systemi vyshchoi osvity Ukrainy. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Ekonomika»*, 19 (2/2), 190–196 [in Ukrainian].

Korzh-Usenko, L. V., & Sydorenko, O. L. (2020). *Nederzhavna vyshcha shkola Ukrainy: retrodosvid ta suchasni vyklyky*. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].

Krylenko, O., & Buchkovska, Ya. (2014). Priorytetni napriamky vdoskonalennia finansuvannia doshkilnoi osvity v Ukraini. *Svit finansiv*, 3, 20–30 [in Ukrainian].

Leibovych, A. (2018). Rozvytok pryvatnykh shkil zaporizkoho rehionu. *Ekonomika ta derzhava*, 5, 102–106 [in Ukrainian].

Leibovych, A. (2018). Zasadny rozvytku pryvatnykh shkil v Ukraini. *Elektronne naukovye fakhove vydannia «Efektyvna ekonomika»*, 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6356> [in Ukrainian].

Leibovych, A. (2020). *Formuvannia resursnoho potentsialu Ukrainy na zasadakh rozvytku zahalnoi serednoi osvity*. [Formation of the resource potential of Ukraine on the basis of the development of general secondary education]. (Candidate's thesis). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Lytvynenko, T. A. (2012). Stanovlennia ta rozvytok pryvatnoi osvity v Ukraini: periodyzatsiia protsesu. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho*, 5–6, 112–117 [in Ukrainian].

Lytvynenko, T. A. (2014). Pryvatni seredni ta vyshchi navchalni zaklady v ukrainskii natsionalnii systemi osvity v kintsi XX – na pochatku XXI storichchia. *Zbirnyk naukovykh*

prats Khark. nats. ped. un-tu imeni H. S. Skovorody. Seriiia «Istoriia ta heohrafiia», 51, 74–78 [in Ukrainian].

Mashchenko, K. (2011). Finansy pryvatnykh doshkilnykh navchalnykh zakladiv: osoblyvosti i problemy. Finansova systema Ukrainy. *Naukovi zapysky. Seriiia «Ekonomika», 16, 197–204 [in Ukrainian].*

Moskvichova, O. (2016). Derzhavno-pryvatne partnerstvo u sferi profesiino-tekhnichnoi ta vyshchoi osvity. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia, 2, 291–299 [in Ukrainian].*

Nidzelska, V. (2011). Private school as a re-source for modernization of national education. *Education and Management, 14 (1), 76–79 [in Ukrainian].*

Parashchenko, L. (2009). Pryvatna shkola yak chynnyk demokratyzatsii osvity Ukrainy. *Osvita i upravlinnia, 12 (2), 138–142 [in Ukrainian].*

Petruk, T. (2012). Derzhavne rehuliuвання pryvatnykh navchalnykh zakladiv v Ukraini ta za kordonom. *Ekonomichnyi analiz, 11 (3), 345–348 [in Ukrainian].*

Ponomarenko, V., Rayevnyeva, O., & Stryzhychenko, K. (2015, February). Investigation of Demand and Stability of Ukrainian Educational Market. *Asian Journal of Applied Sciences, 3 (1), 50–58 [in English].*

Pylypiv, O. (2015). Diialnist pryvatnykh ZOSh I stupenia v Ukraini: istoriia i suchasnist. *Liudynoznavchi studii. Seriiia «Pedahohika», 1/33, 156–162 [in Ukrainian].*

Pylypiv, O. (2021). Rozvytok zahalnoosvitnykh shkil pershoho stupenia pryvatnoi formy vlasnosti v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI stolittia). [Development of secondary schools of the first level of private ownership in Ukraine (end of the 20th – beginning of the 21st century)]. (*Doctoral thesis*). Kyiv [in Ukrainian].

Rudenskyi, R., & Zharkova, I. (2022). Pryvatni zaklady doshkilnoi osvity yak alternatyva derzhavnym ustanovam z osvitnoi pidhotovky doshkilnykiv. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Seriiia: pedahohika, 1(2), 59–66 [in Ukrainian].*

Senchuk, O. (2010). Stvorennia novykh mozhlyvostei pidvyshchennia yakosti osvity cherez spriannia rozvytku pryvatnykh shkil ta osoblyvosti upravlinnia nymy. *Osvitolohichniy diskurs, 2, 165–175 [in Ukrainian].*

Sydorenko, O. (2000). Pryvatna vyshcha shkola v systemi rynkovykh vidnosyn Ukrainy. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnykh sprav, 10, 240–247 [in Ukrainian].*

Sydorenko, O. (2001). Transformatsiia osvitnoi paradyhmy v umovakh reformuvannya suspilstva. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnykh sprav, 13, 215–221 [in Ukrainian].*

Sydorenko, O. L. (2001). *Pryvatna vyshcha shkola yak sotsialnyi instytut: osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku v Ukraini.* [A private higher school as a social institution: features of formation and development in Ukraine]. (*Extended abstract of Doctor's thesis*). Kharkiv [in Ukrainian].

Sydorenko, O. L. (2000). *Pryvatna vyshcha osvita: shliakhy Ukrainy u svitovomu vymiri.* Kharkiv: Osnova [in Ukrainian].

Topuzov, O. (2020). Educational partnership in the system of general secondary education: concept and content. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal, 3, 5–13 [in Ukrainian].*

Tsiura, S. (2012). Novi modeli sotsialnoho partnerstva shkoly i simii: pryvatna zahalnoosvitnia shkola v ukraini. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 11, 107–112 [in Ukrainian].

Tsukanova, T. O. (1999). *Orhanizatsiino-pedahohichni zasady upravlinnia zahalnoosvitnimy navchalnymy zakladamy pryvatnoi formy vlasnosti*. [Organizational and pedagogical principles of management of general education educational institutions of private ownership]. (*Candidate's thesis*). Kyiv [in Ukrainian].

Tymoshenko, L. I. (1999). Rozvytok pryvatnoi osvity v Ukraini: osnovni pidsumky i perspektyvy. *Privatnoie obrazovanie v posttotalitarnom obshchestve: pervyie itogi, problemy, perspektivy*, X, 80–84 [in Ukrainian].

Vashchenko, I. V., & Babych, V. M. (2011). Doshkilna osvita: suchasnyi stan, perspektyvy rozvytku ta yakist v upravlinni. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 26, 21–25 [in Ukrainian].

Vasylieva, S. A., Havrysh, N. V., & Rahozina, V. V. 2021. *Vykhovannia ditei rannoho viku v zakladakh doshkilnoi osvity riznykh typiv: monohrafiia* (N. V. Havrysh, Ed.). Kropyvnytskyi: IMEKS – LTD [in Ukrainian].

Yafonkina, I. (2013). Pryvatna osvita yak chynnyk demokratyzatsii ukrainskoho suspilstva. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*, 60, 571–577 [in Ukrainian].

Yaremenko, N. (2012). Terminolohichne pole pryvatnoi osvity Anhlії ta Ukrainy. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 24 (51), 310–315 [in Ukrainian].

Yaremenko, N. (2015). Osoblyvosti uriadovoi polityky v haluzi pryvatnoi osvity Ukrainy (80-ti roky XX st. – pochatok 90-kh rr. XX st.). *Aktualni problemy pedahohiky, psykholohii ta profesiinoi osvity*, 2 (2), 22–26 [in Ukrainian].

Yaremenko, N. (2016). Osoblyvosti uriadovoi polityky v haluzi pryvatnoi osvity Ukrainy (kinets 90-kh rr. XX st. – pochatok XXI stolittia). *Aktualni problemy pedahohiky, psykholohii ta profesiinoi osvity*, 2, 45–49 [in Ukrainian].

Yazykov, O. I. (2009). Modeling of personality-oriented educational system of a private secondary school. *Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools: a collection of scientific works*, 5 (58), 495–500 [in English].

Zahalna serednia osvita v Ukraini u 2021 rotsi: Statystychna informatsiia (2022). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/zso21_ue.xlsx [in Ukrainian].

Zharaia, S. B. (1998). *Upravlinnia systemoiu vyshchyykh navchalnykh zakladiv nederzhavnoi formy vlasnosti v Ukraini*. [Management of the system of higher education institutions of non-state ownership in Ukraine]. (*Candidate's thesis*). Kyiv [in Ukrainian].

Polina KOSTIUK

PhD Student

Junior Researcher Department of Contemporary History

I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1544-2800>

email: polyaukr@gmail.com

UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY ON PRE-SCHOOL, SECONDARY AND HIGHER PRIVATE EDUCATION OF UKRAINE: A COMPARATIVE ANALYSIS

The study provides a systematic analysis of the historiography of private education in Ukraine. A comparison of the research level of three levels of Ukrainian private education, namely: preschool, secondary and higher is made. A systematic analysis of Ukrainian scientists' scientific works was conducted in order to highlight the specifics, common and distinctive features of private education in Ukraine. It is shown that scientific interest in the private sector of education appeared simultaneously with its formation. The analysis of scientific works devoted to preschool private education demonstrates that they treat private institutions of the first level of education not as a separate phenomenon, but mainly as a component of the state preschool system. As for scientific studies on private secondary education institutions, their analysis indicates a multifaceted consideration of them by researchers: starting from the educational process itself and borrowing foreign practices to the specifics of financing and functioning in modern conditions. As for the system of private higher education, specific examples demonstrate that researchers paid attention to the conceptual principles of the organization of education in private educational institutions, the features of their management systems, and the nature of the cognitive-educational and economic aspects of their functioning. A well-grounded approach to the study of private higher education as a social institution and a complex socio-cultural phenomenon made it possible not only to better understand the features of formation and development in the post-Soviet period but also to make predictions about the prospects for the development of private universities in Ukraine in the future.

Based on the above facts, it was concluded that domestic researchers pay uneven attention to the formation of a network of private educational institutions of different levels today. The largest number of works in the field is devoted to the sector of private higher education in independent Ukraine, both in historical development and through the prism of pedagogy, philosophy, and other fields of science. Instead, there is a lack of scientific generalizations and comprehensive works on the first and second levels of privately owned institutions.

Keywords: education, private preschool education, private secondary education, private higher education, educational institutions.